

Lądowe *Heteroptera* wybranych siedlisk Polesia Wołyńskiego

Land *Heteroptera* of some habitats of Polesie Wołyńskie

LECH LECHOWSKI, ZOFIA SMARDZEWSKA-GRUSZCZAK

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
e-mail: llechowski@op.pl

ABSTRACT: The investigations on land *Heteroptera* of calcareous habitats of Polesie Wołyńskie (East Poland) were conducted from 1996 to 1998. 234 species were recorded, the most interesting species are: *Liorrhysus hyalinus*, the first record since 1907 and *Lamproplax picea*, the fifth record from Poland.

KEY WORDS: *Heteroptera*, land bugs, *Liorrhysus hyalinus*, *Lamproplax picea*, habitat protection.

Obszar na którym prowadzono badania leży w całości w makroregionie Polesia Wołyńskiego w dwóch jego mezoregionach – Pagórach Chełmskich i Obniżeniu Dubienki. Zbudowany jest on z margli i piaskowców, krajobraz ma przeważnie charakter równinny, ale miejscami znajdują się wysokie garby (KONDRACKI 2000). Teren jest zabagniony, a płytko zalegające pokłady węglanowe determinują specyfikę zbiorowisk roślinnych i co się z tym łączy, także charakter fauny. Płaski krajobraz bagienny urozmaicony jest tzw. „grądzikami” – wywyższeniami guzów kredowych które porasta wapieniolubna i kserotermiczna roślinność. Rezultatem takiego układu czynników siedliskowych jest duża różnorodność zbiorowisk roślinnych – od wilgotnych szuwarów z klas *Phragmitetea* i *Scheuchzerio-Caricetea fuscae* po kserotermiczne murawy i zarośla z klas *Festuco-Brometea* i *Coryleto-Peucedanum cervariae*, a także specyficzne zespoły grądowe (GRĄDZIEL 2000). Unikalna wartość przyrodnicza spowodowała utworzenie 6 rezerwatów przyrody oraz jednego

projektowanego, ale do niedawna wiedza o owadach tego interesującego terenu była nikła. Przeprowadzone w ostatnich latach intensywniejsze badania wskazują na bardzo interesującą entomofaunę tego terenu (ŁĘTOWSKI 2000; LECHOWSKI, SMARDZEWSKA-GRUSZCZAK 2004).

Badania entomologiczne prowadzono w latach 1996–98 w większości na terenach położonych w rezerwatach przyrody. Podstawową metodą pozyskiwania owadów był czerpak entomologiczny, dodatkowo stosowano pułapki Barbera i Moericke'a oraz sito entomologiczne.

W wyniku badań zgromadzono duży materiał liczący ponad 20 tys. osobników lądowych *Heteroptera*, w którym łącznie wyróżniono 234 gatunki.

Roślinność rezerwatów „Brzeźno”, „Bagno Serebryskie” i „Zawadówka” (projektowany) cechuje mozaikowy układ zbiorowisk z przemieszaniem zespołami kserotermicznymi i torfowiskowymi.

W wytypowanych siedliskach rez. „Brzeźno” stwierdzono 99 gatunków pluskwiaków. Na uwagę zasługują niezbyt częste w Polsce higrofile: *Nabis lineatus* DAHLB., *Scolopostethus pilosus pilosus* REUT. oraz zaliczane do rzadkich: *Adelphocoris reichelii* (FIEB.), *Halticus pusillus* (H.-S.) i *Phymata crassipes* (FABR.) zebrane w płacie roślinności kserotermicznej.

Wśród pluskwiaków rez. „Bagno Serebryskie” wyróżniono 82 gatunki. Do najciekawszych ze względu na rzadkość należały ciepło- i sucholubne: *Halticus pusillus*, *Phytocoris nowickyi* FIEB. i *Berytinus signoreti* (FIEB.).

Faunę projektowanego rez. „Zawadówka” (148 odnotowanych gatunków) szczególnie wyróżniała obecność kilkunastu gatunków uznawanych za rzadkie oraz 6 taksonów uznawanych za bardzo rzadkie (GORCZYCA 2004). Wyłącznie w tym rezerwacie stwierdzono *Ceratocombus coleopratus* (ZETT.) i *Lamproplax picea* (FLOR.) – gatunki higrofilne oraz *Liorhyssus hyalinus* (FABR.) – gatunek termofilny, w Europie Środkowej spotykany bardzo rzadko. Obok nich występowały także *Adelphocoris reichelii*, *Halticus pusillus* i *Phymata crassipes*.

Wyłącznie kserotermiczny charakter roślinności występuje w rezerwatach „Stawska Góra”, „Wolwinów” i „Żmudź”. Uzyskane wyniki świadczą o bogatej faunie pluskwiaków tych obiektów (odpowiednio 127, 68 i 121 gatunków), w której stwierdzono wiele rzadkich gatunków. Zaliczono do nich: *Halticus pusillus* („Stawska Góra”, „Wolwinów”), *Halticus luteicollis* (PANZ.), *Phytocoris nowickyi* („Wolwinów”, „Żmudź”), i *Megalonotus dilatatus* (H.-S.) („Stawska Góra”).

Ponadto do bardzo rzadkich gatunków należał *Aneurus avenius avenius* (DUF.) odłowiony w interesującym grądzie subkontynentalnym na podłożu kredowym w miejscowości Rudka koło Chelma.

Uzyskane wyniki świadczą o bogatej i cennej faunie pluskwiaków różnoskrzydłych Polesia Wołyńskiego. Szczególnie interesująco kształtowała się fauna torfowiska Zawadówka, gdzie odnotowano 6 bardzo rzadkich i najczęściej gatunków uznawanych za rzadkie (12 spośród 18). Unikalnymi w skali krajowej (a nawet europejskiej) są znalezione jedynie tutaj *Liorhyssus hyalinus* i *Lamproplax picea*. Gatunki te poprzednio stwierdzone były bardzo dawno – pierwszy w roku 1907 z jednego stanowiska, drugi z czterech stanowisk, ostatnio odnotowany prawie 40 lat temu. Podobnie na wysoką wartość torfowiska Zawadówka wskazują cenne gatunki wykazane wśród stawonogów (motyle, pajaki) (BUSZKO 1987; NOWACKI 1983; ROZWAŁKA w druku). Uzyskane wyniki w pełni potwierdzają potrzebę jak najszybszego objęcia ochroną rezerwatową tego torfowiska.

SUMMARY

The paper presents the results of three-year investigations (1996–98) on true bugs fauna of the Polesie Wołyńskie (East Poland). *Heteroptera* were collected mainly from calcareous peat-bog (in nature reserves Bagno Serebryskie, Brzeźno and Zawadówka) and xerothermic habitats (in nature reserves Stawska Góra, Wolwinów and Żmudź). During the period of investigation above 20 thousands individuals belonging to 234 species were recorded. Due to their rarity the most interesting species were: *Adelphocoris reichelii*, *Halticus luteicollis*, *Halticus pusillus*, *Phytocoris nowicki*, *Phymata crassipes*, *Ceratocombus coleoptratus*, *Aneuris avenius avenius*, *Liorhyssus hyalinus*, *Berytinus signoreti*, *Lamproplax picea*, *Megalonotus dilatatus*.

PIŚMIENNICTWO

- BUSZKO J. 1987: Studies of the mining *Lepidoptera* in Poland. II. New records of some rare species. Pol. Pismo ent., **57**: 631-643.
- GORCZYCA J. 2004: Pluskwiaki różnoskrzydłe. [W:] W. BOGDANOWICZ, CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E. (red.): Fauna Polski. Charakterystyka i wykaz gatunków. Tom 1. Muzeum i Inst. Zool. PAN, Warszawa: 192-203, 213-233.
- GRĄDZIEL T. 2000: Charakterystyka geobotaniczna powierzchni objętych badaniami entomologicznymi. [W:] ŁĘTOWSKI J. (red.): Wałory przyrodnicze Chełmskiego Parku Krajo-
brazowego i jego najbliższych okolic. Wyd. UMCS, Lublin: 89-105.
- KONDRACKI J. 2000: Geografia regionalna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa. 440 ss.
- LECHOWSKI L., SMARDZEWSKA-GRUSZCZAK Z. 2004: *Heteroptera* of the peat-bog reserve „Bagno Serebryskie” (Serebryskie Swamp) near Chełm. Ann. UMCS, sec. C, **59**: 43-50.

ŁĘTOWSKI J. (red.) 2000: Walory przyrodnicze Chełmskiego Parku Krajobrazowego i jego najbliższych okolic. Wyd. UMCS, Lublin. 215 ss.

NOWACKI J. 1983: Nowe stanowiska *Loelia coenosa* (HUBNER 1808) *Lepidoptera, Limntri-dae* w Polsce. *Przegl. zool.*, **28**: 329-332.

ROZWAŁKA R. [w druku]: Materiały do znajomości pajaków (*Araneae*) Wyżyny Lubelskiej. Nowy Pam. Fizjogr. , Warszawa.